

ZORA

Časopis

za zabavo, znanost in umetnost.

Štev. 9.

V Mariboru, 1. maja 1872.

Tečaj I.

Zabavni del.

Murillov učenec.

Noveleta iz življenja umetnikov.

Don Bartolome Estévan Murillo se je narodil 1618 v Sevilli, in je eden največjih španjolskih slikarjev. Prvi poduk je dobil od Juana de Casillo, kega je spremil v Cadix, in tam slikal kipe za sejme. Leta 1643. je šel v Madrid, kjer ga Velasques k sebi vzame, in kjer dovoljenje dobi, da sme slike, ki so v Escorialu, posnemati. Tukaj se je seznanil s Tizianovimi, Rubensovimi in Van Dykovimi slikami. Povrativši se leta 1645. nazaj v Seviljo, je kmalu začel sloveti kot izvrsten slikar (1670—1680). V Cadixu, kamor je bil šel, da dovrši več kipov, pade iz stropa, in vsled tega pada umrje v Sevilli 1682. Slikal je svete in posvetne predmete, in posebno iz njegovih grup, vzetih iz prostega življenja, govori sama resničnost. Madridski muzej ima od njega 41 podob, med njimi so: „la sagra familia del perito“, „sv. Elizabeta kraljica ogerska“, „il Pijoso“ itd. najimenitniše. Pariški muzej hrani 22 slik, med temi je slavno znana: „Viergo á la alfaja“, — devica z pleniciami. Rodbina maršala Soultja ima več najkрасniših slik, med temi: Marijino vnebovzetje. V berlinskem muzeji je iz Murillovega čopiča: sv. Anton, v monakovskem: „fantiči berači“; najbolje pa se poznatelj umetnosti dopada Murillova: „Madonna“, ki jo hrani draždanska galerija. Krasni so biseri te galerije, kakor: Rafaelova: „Sistina“, Correggieva: „Chloë“, Holbeinova: „sv. Devica“, ali najbolj naravna, najbolj človeška je Murillova: Madonna. V pre-

krasni tej podobi vidiš utelovljeno najčistejo — Bogu udano materino ljubezen. Božje dete ima neznaten sijaj gloriije okolo glave, glava matere pa je brez vsega kinča. V lici Madonne se izrazuje najčistejša žlahtnost, nebeška radost, in v Boga zaupanje pa milo sije iz ljubeznjivih očij. Ustna so na pol odprta, kot da bi hotle zapeti: „ecce nunc me benedicient omnes generationes“! V celem obrazu ni videti zemeljske skrbi. Res je, kar o tej Madoni piše bistoumen kritik: „nema lepote, kakoršno išče naše telesno oko, ali tem lepša je njena duša, ki se sveti z njenih očij“. Lepših detet ni malal nobeden slikar, za to ga z vso pravico imenujejo: slikarja angeljev.

Ta podoba je na čudoviti način rešena bila pred razdorom. Ko je leta 1849. v Draždanih vstal punt, zadela je edna krogla ustajnikov podobo, vendar je srečno med palcem in kazalcem desnice skozi šla, tako da celota podobe ni bila poškodovana. V Murillovih slikah najdemo dovršenost v harmoniji, izražen kolorit, nežen, prijeten čopič, veliko znanost sence in svitlobe, zraven tega pa tako mikavnost in naravnost, da njegove podobe povsod drago plačujejo. Naj še tukaj priobčimo edno dogodbo iz njegovega življenja.

Nekega lepega jutra 1630 je korakalo več mladih ljudi proti hiši slavnega slikarja Murilla. Ob istem času se vsi snidejo pred hišnimi vrati in se prijazno pozdravijo. Bili so to Murillovi učenci: Isturiz, Karlos, Fernandez, Mendez, Gonzalez in Kordova. Mojstra ni še bilo v slikarnici, vsak gre k svojemu stalu, da pogleda, je-li se je malarija posušila.

Za sv. Jakoba kompostelskega! — reče Isturiz, kdo izmed vas je bil slednji v atelieru?

Kaj, jeli se nisi še prav naspal? — oba na enkrat vprašata — Kordova in Fernandez, — da se ne spomniš, ka smo vsi skupaj domov šli?

To je slaba šala, moja gospoda, odgovori ves nevoljen Isturiz, jaz sem včera svojo paleto navlašč lepo osnažil, in sedaj je tako nesnažna, kot da bi jo bil celo noč rabil.

Glejte! zopet malo podobico v kotu mojega platna, zakriči Karlos, to pa je vendar smešno. Kdo nek vsako jutro mala, sedaj na mojo platno, in sedaj zopet na steno podobice? Tudi na tvojem stalu, Fernandez, videl sem včera edno.

Isturiz je, odgovori Fernandez, njegova paleta še je mokra.

Prisežem, gospoda moja, da to ni res, izgovarja se Isturiz.

Ne prisegaj! verjamemo ti, ti nisi tako sposoben, da bi take lepe podobe namalati znal.

O, jaz še tako slabo ne delam, kakor ti Karlos; dozdeva se mi, da to delaš navlašč.

In tudi moj čopič je ves moker, reče Gonzalez. Za Boga in sv. Jakoba, tukaj se vsako noč nekaj čudnega godi.

Slednjič še celo misliš, kakor mulat (zamorec) Gomez, da vsak večer pride zamurski hudi duh Zombi semkaj, in mala, — reče Isturiz.

Na mojo dušo! reče Mendez, če res Zombi vsak večer sem zahaja, in te krasne podobe mala, utegnil bi glavo device Marije izvrstno namalati, okolo katere se že tako dolgo trudim, moj čopič je ne bode mogel dovršiti.

Ko Mendez te besede izgovori, stopi k svojemu stalu, zavpije na glas, naenkrat obmolkne, in ves bled obstoji pred svojim platnom.

Lepa Madonina glava, res naglo narisana, ali ta izraz! Tako čist, prijeten, da moja roka kaj takšnega nikdar ne bode stvarila.

No! kaj pa se Vam je pripetilo? kliče močen glas.

Učenci se ogledajo, in se globoko priklonijo pred tem, ki jih je nagovoril.

Poglejte sami, mojster Murillo, odgovoré vsi ob enem kazajoči na Mendezovo platno.

Kdo je to malal? kdo je to glavo slikal? Murillo živo vpraša, recite dragi moji! Ta, ki je to madono nasnoval, bode enkrat nas vseh mojster. No! — no! . . . pristavi, ko je videl, da vsi molče, nobeden ne izpregovori: Rečem Vam, vesel bi bil, ko bi jo jaz bil napravil. Na dušo mojega očeta! kakšna mikavnost v barvah, ka-

košna prijetnost! Mendez, moj ljubi učenec, je li si ti bil? Povej!

Ne, gospod, odgovori Mendez z žalostnim obličjem.

Tako pa ti Isturiz? ali ti Karlos? ali ti Fernandez?

Vsi odgovore, kakor Mendez, da ne.

Vendar ni ta krasna glava sama na platno prišla, reče Murillo prav hude volje.

Jaz pa mislim, reče Kordova, najmlajši iz med učencev, to ni prva dogodba, ki se je pripetila v vašem atelieru, tukaj razsajajo — pošasti, duhovi, dragi mojster.

Kaj pa še več! — reče smeje se Murillo.

Res, nekaj takšnega mora biti, pristavi Fernandez, mi nikdar slikarnice ne zapustimo v neredu, vse lepo osnažimo, palete in čopiče, stala denemo na stran, če pa drugi dan pridemo v atelier, je vse prevrženo, in najdemo po platnu, po stenah itd., enkrat lepo angeljsko glavico, zopet profil kakošnega mladega dekleta, ali starega moža, in vse tako izvrstno, da se vidi, ka ta, kateri vse to dela, po noči bolje vidi, nego mi po dnevi, in slednjič ne vemo si drugače vsega tega razlagati kakor Kordova, ki misli, da po noči sem zahaja Zombi, kakor Vaš zamurček hudiča imenuje.

Učenci, rečem Vam, vesel bi bil, ko bi jaz bil vse to zmalal, sicer risanje ni še dovršeno, ali malar globoko čuti.

A bomo ga že izvedeli.

Sebastijan! Sebastijan! hodi sem, kliče Murillo, in majhen še le 14 let stari zamurček priskoči. Nisem ti li zapovedal, da moraš vsako noč tukaj spati? osorno prime Murillo — svojega hlapčka zamurčka.

Da! gospodine! odgovori fante, ves prestrašen. —

In res tukaj spiš?

Da, gospodine!

Tako reci: kdo je to noč ali to jutro pred temi gospodi tukaj bil? Reci! malopridno robče, ali bodem te s to batino seznanil! zadira se Murillo nad ubogim zamurčkom, ki je svojo kapico ves trepetaje z rokama stiskal.

Ha! ti nečeš odgovoriti? — hučuje se Murillo, prijemši ga za uho.

Nikdo, mojster, nikdo, tresoči se dečak Sebastijan hitro odgovori.

Lažeš!

Nikdo drug, nego jaz, prisežem mojster, — pravi na kolena pokleknoški, in rokice kvišku vzdigaje.

Dobro zapomni! kaj ti bodem sedaj povedal, reče Murillo. Jaz bi rad izvedel, kdo je to, Madonino glavo, in vse te podobe napravil, katere moji učenci vsako jutro, kadar v atelier pridejo, nahajajo. To noč bodeš bedel, in če zjutra kriveca ne razkriješ, dobiš z bičem jih dvadeset in pet, je-li si me razumel? Sedaj je dobro, hajd nad barve, in vi moja gospoda, na delo.

Počelo se je podučevanje, vse je bilo mirno in tiho, zakaj naš mojster ni trpel drugega razgovora, nego česar je bilo treba pri podučevanju, pa ko mojster odide, začno se učenci zopet pogovarjati o lepi Marijini glavi in angeljskih podobah. Mendez je bil prvi, ki je zamurčku rekel: Sebastijan zmisli si na bič, ako krivega ne izslediš. Daj mi sem žolto barvo.

Ne treba Vam gospodine Mendez, Vi že tako preveč žolto malate Kar pa zadeva kriveca, rečem Vam, da nihče drug ni, nego Zombi.

So ti črni smešni in bedasti s svojim Zombijem, reče Gonzalez na glas se smijaje.

Zombi je v veri mojih rojakov — hudič, odgovori Sebastijan prav šaljivo, gotovo je on naročaj Vašega sv. Jovaneza tako raztegnil, da, ko še bi drugi mu bil enak, bi si lahko trake na šolnjih razvezal brez pripogčenja.

Znate, gospoda moja, da Sebastijan prav dobro sodi, reče Isturiz, pogledavši Gonzalezovega Jovaneza.

Zamoreci so opice in imajo papigin jezik, odvori Gonzalez, ne zmenivši se za sodbo Sebastijanovo.

Samo s tem razločkom, da papiga za drugimi govori, Sebastijan pa vse, kar pravi, pametno pove, opomeni Fernandez.

Sam in čist slučaj, kakor pri papigi, — Gonzalez še enkrat zavrne.

Ni čuda, reče Mendez, vsaj že dolgo barve mane, vendar se je že kaj naučil.

Razločiti, dà, a razumeti, kako se rabijo, to je kaj druga, moja gospoda, odgovori Sebastijan. Učenci obmolknejo, ker večkrat so ga vprašali, kaj on sodi, je-li senčenje ni kje pregosto, je-li barve ne pretemne, in ker je vsakokrat pametno odgovarjal, imeli so ga radi, in ko so iz atelierja šli, mu je vsak edno pecnol na ramo, ali po hrbtu; tako so mu tudi danes rekli šaleči se: Sebastijan! varuj se Zombija, in spomni se onih obljubljenih dvadeset in pet.

Nastala je noč, in atelier Murillov, slavnega mojstra sevillskega, v katerem je po dnevu vse živo bilo, bil je miren in tih, samo ena lampica

je gorela, in na edno stalo naslonjen je stal mladenič, čijega oči so se iskarele, kakor diamanti.

Ko je tako zamišljen tukaj stal, odpro se vrata, in kliče ga dvakrat po imenu velika črna oseba: Sebastijan! Sebastijan!

Kaj hočete oče? vpraša Sebastijan melanholično. —

Kratek čas bi ti rad delal, Sebastijan!

Ni treba, očka, pojdite spat, bodem že sam bedel. —

Če pa Zombi pride?

Sebastijan se otožno nasmeji. Ne bojim se ga, oče.

Utegnil bi te odvesti, in ubogi zamurec Gomez ne bi imel nobene tolažbe več v svojem robstvu.

Ah! kako strašno je biti robom, oče! reče dečak in bridko začne plakati.

Zakaj se jočeš moj sinko, Bog tako hoče, reče oče z udanostjo.

Bog? reče dečko — oči obrnovši proti oknu, skozi katero je se videlo milijonov zvezd. — Bog! prosim ga vsak dan tako srčno, gotovo se bode mene usmilil, in uslišal mojo prošnjo, da ne bodeva več robova Pa pojdite spat, očka, pojdite, jaz bodem tukaj na slamo legel in tudi spal Leško noč, ljubi očka, leško noč!

In ti se res ne bojiš Zombija, Sebastijan?

Oče, to je vraža naših ljudi, Fra Eugenio me je podučil, da je to neumna vraža.

Zakaj pa ti pripovedaš učencem, kadar te vprašajo, kdo je te male podobice napravil, ki se vsako jutro najdejo na platnu, zakaj ti poveš, da vse to dela Zombi?

Da se razveseljujem, in smejem.

Tako! Sladko spi moj sinko, poslavlja se Gomez, objame svojega sina in odide.

Ko Sebastijan vidi, da je sam, skoči vesel na noge. Sedaj pa na delo! Vendar si pomisli: dvadeset in pet, — te bole, in te dobim, in še morebiti več, ako ne povem . . . O moj Bog! razsveti me! Sebastijan poklekne na slamnato blazino, ki mu je služila vsak večer za posteljo, odmoli, in sladko zaspi.

Juterni svit že razjasnjuje atelier, ko se zbudi. Bilo je jutro ob treh. Samo tri ure so še moje, te ne smejo zastoj preteči, srčnost! srčnost! Sebastijan — tri ure so še tvoje, celi dolgi dan je gospodarjev, tako čem vsaj tri ure svoj gospodar biti — tako razgovarja sam soboj.

Sedaj pa k platnu, čopič sem, oh ti lepa Madona, tebe hočem dokončati, tako, to še en potez, tam malo bolj živosti, tukaj več sence, tako, o lepo, krasno čelo, o ti lepa sv. Madona!

In Sebastijan pozabi na uro, na svoje robstvo, in na obljubljenih dvadeset in pet. Mladi umetnik pozabi na vse, on le vidi glavo sv. Device, ki se mu milo nasmehljava. Ali — oj nesreče! nekdo ropoče, — moj mojster, in vsi njegovi učenci. —

Ni mu v glavo prišlo lagati, paleta v edni, čopič v drugi roki, tako pričakuje z nagleno glavo svojega ostrega mojstra.

Kratek čas molčite obe stranki, Sebastijan je stal trd ko kamen, tudi mojster Murillo in učenci so bili osupnjeni.

Murillo se približuje dečku, reče učencem na glas se čudečim, naj bodo mirni. Oči sedaj ima obrnene na Madono, zopet na okamnelega zamurčka. —

Kdo je tvoj učitelj, Sebastijan?

Vi, gospodine! — reče deček z jedva razumljivim glasom.

Tvoj mojster v malariji, Sebastijan?

Vi, gospod . . . še enkrat fant trepetaje odgovori.

Jaz ti nisem nikdar dal poduka, — reče osupnjeni Murillo.

A davali ste ga drugim, jaz sem poslušal, odgovori Sebastijan.

Ti si več, nego samo poslušal, za sv. Jakoba, patrona Hispanije! ti si dobiček dobil iz svojega posluševanja. Moja gospoda! obrne se Murillo k svojim učencem, ta fant si zasluži ali kakošno kazen ali kakošno plačilo?

Plačilo, zakličejo vsi učenci.

Dobro; a kakšno?

Najmanje deset zlatov, reče Mendez.

O ne, petnajst, pristavi Fernandez.

Ne, rajši novo obleko za bližnji praznik sv. Marije Device, reče Gonzalez.

Dobro Sebastijan! jeli si zadovoljen? Jaz, nadaljuje Murillo, sem zadovoljen s tvojimi lepimi kompozicijami, živim barvanjem, s krasnim koloritom, s tvojo Madonino glavo, vse, kar želiš, ti dam, na dušo mojega očeta, vse tvoje želje rad izpolnujem.

Oh, mojster, ako bi smel prositi.

In Sebastijan pade na kolena — nekaj jeclja, ne najde pravih besedi.

Srčnost, moj Sebastijan, — nasmeje se Murillo, — odloči se, govori!

No Sebastijan, povej, mojster so denes dobri, mu prigovarja Fernandez.

Fant zavpije na ves glas, in mile oči vzdigne proti svojemu gospodarju — in debele solze teko iz njih, ter reče:

Oh prosim za svobodo svojega očeta.

On je svoboden, in tudi ti moj Sebastijan, reče Murillo ves ganjen stisne dečka v svoje naročje, in reče: Tvoj čopič mi kaže veleumnika, tvoje srce pa blagega človeka. Um in srce mora umetnik imeti. Odslej nisi samo moj učenec, nego tudi moj sin. Srečni Murillo! jaz sem več storil, nego samo slike malal, jaz sem izobrazil tudi izvrstnega slikarja.

Murillo je bil mož beseda, in Sebastijan Gomez, bolje znan pod imenom: „Murillovega mulatta“ je postal eden največjih in najslavnejših slikarjev španjolskih. V cerkvi v Seville občudujejo umetniki „našo ljubo gospo z detetom Jezuskom“, sliko „sv. Ane“, „sv. Jožefa“, posebno pa: „Kristusa k stebru privezanega, pri katerega nogah sedi sv. Peter“.

Naj še tukaj nekoliko besedic pristavim. V neki drami slavnega francoskega pesnika Kazimira Delavigne-a berem veliko resnico. On reče: On n'est jamais un homme de rien, quand on est un homme de coeur.

Velikokrat vidimo otroke ubogih staršev po lastni zaslugi priti do visokega stanu v društvu človečjem. Če je že lepo in plemenito ime svojega očeta v poštenji nositi, tedaj še je poštenejše in plemenitejše si sam dobro ime pripraviti.

Da bi mladi bralci tega članka tudi v sebi ukoreninili prav trdno blagi sklep: si tudi dobro ime na svetu ustanoviti. —

D. T.

Na Angležko se grem ženit.

II.

Dva čuvstva divno blizki k nam,
V njih obretač srce pišču:
Ljubov k rodnomu pepelišču,
Ljubov k otečeskim grobam. —

A. Puškin.

C'est le premier pas qui coûte! Eto me na dunajskem „westbahnhof-u“ in na potu proti Londonu. Dragi čitatelj, ne prestraši se dolgega potopisa, saj tudi jaz vem, da takšne mešarije so strašno neslane; kupil sem si „a mixed thorough-ticket“ — kar tudi tebi priporočam, ako bi kedaj na tem potu bil — od Dunaja do Londona, tako se s kurirjem brez prestajenja peljem in v 48 urah sem v angležki metropoli.

Pri tej priliki vendar ne morem opustiti nekoliko postranskih opazk. Ako bi človek nikoli ne čutil, da je ipak dobro človeku samemu biti, se tega prepriča, kadar na daleko odpotuje. Človek je svoboden, dokler je sam. Omnia mea mecum

porto, nemam ne Micike ne Mucike, od katere bi se poslavljal. Lokomotivno žvižganje za odlaz mi je torej sedaj najprijetnejši glas; le naprej in naprej! daleko naprej! — Pa dobri konduktor, obečujem vam dostojni „trinkgeld“, ukažite me v čeden netobakarski kupé, v katerem da ali sam ostanem, ali saj prijetno družbo dobim, ki mi ne bo nepotrebnega smrada delala. En goldinar mi konduktorja sprijazni; brž sem dobil, kar sem želel. Moje novo stanovanje v lepem vagonu se mi takoj priljubi, in tako se v njem kar najbolje udomačim. S hišno kapo na glavi, in inace po hišno opravljen, sedem k oknu in gledam, kako se moji sopotniki v sosedne vagone spravljajo. Za boga milega! česar vsega tukaj ne vidim! koliko poljubov, koliko solz, koliko zdihljajev! — Da človek v časih težje ali lažje diha, nego navadno, to je kaj navadnega, brž je kakšen vzrok, ki sapo zapira; solze so tudi kakor nahod kaj vsakdanjega, neka slana mokrota, katere je pri otrocih in ženskah obilo, in katera kadar se je preveč nabere, je piskrec prepoln, prekipi. Sicer pa, kakor nas Cicero že po svojem izkustvu zagotavlja: „lacryma nihil citius arescit“; škoda, da nahod tako hitro ne mine; — vendar, proh dolor! zakaj se ljudje toliko poljubujejo? od kod in zakaj je ta navada? — Hvala Bogu, si mislim, da sem sam, da nemam od nikogar se posloviti, in da me nikdo pri slovesu k poljubu ne sili. Ne morem si misliti, kakšna slast in ugodnost bi v kakšnem poljubu biti mogla; nasproti spominjam se z največjo nevoljo vsakterega takšnega posiljevanja, ki me je kdaj doletelo. Heu, quarta luna natus! dobil sem medvedsko naturo, brez likosti, brez nežnosti, — jaz čutim, vidim in sodim vse drugače nego moji sopozemljaki! — Medvedje so vendar, dasiravno okorne in neotesane, precej radovedne živali, radovedna je zato tudi moja natura. Ogledal sem se obilo po neizmerno veliki poljubni literaturi, katero na kratko s tehničnim izrazom „oskologijo“, ali „basiologijo“ imenujem, in prepričal sem se, da oskologija pri vseh narodih in naročih teologiji največjo konkurenco dela, kar mi je silno žal. Koliko pesnikov se ni že za en poljubček navduševalo, in koliko vitezov vseh vrst se za en „šmacelj“ kruto poklalo! — Kakor so stari Rimljani res bili in v vsem biti hoteli veliki in nedosegljivi, tako tudi v „oskologiji“ niso zaostali. Ali bi se mogel najti večji oskolog nego je bil Valerius Catullus? — „Vivamus, mea Lesbia, atque amemus“, kliče ta hrabri Rimljan svoji premiljeni ljubici, in po drugih takšnih nagovorih nadaljuje:

Da mi basia mille, deinde centum,
Dein mille altera, dein secunda centum,
Dein usque altera mille, deinde centum.

Hoj, to je strašna, vendar vseh teh sto in sto tisoč poljubov še lakomnežu ni zadosti, on še več poželjuje:

Dein cum millia multa fecerimus,
Conturbabimus illa, ne sciamus,
Aut ne quis malus invidere possit,
Quum tantum sciat esse basiorum.

Res dragi mi Katul, ti si se meni v nekaterih praznih urah s svojimi pesmicami prav priljubil; pa, da bi jaz bil živel v tvoji dobi in blizu tvoje Lesbije, jaz bi bil: „iste malus“, ki bi ti bil preobile poljube urežljive storil. Ako bi tudi Dante ne bi bil veliki oskolog, bi bil ta Jupiter italijanski gotovo Katula globoko tja v svoj „inferno“ vrgel, kamor je vse nenasitneže in prešestnike pometal. Vse to priča, da je Dante, bil Katuličan, kakor njegov kolega, ljubezenmjavkajoči Petrarca in življenje razveseljajoči Boccaccio. Temu se vendar ni čuditi, saj se ni nič po vesoljnem svetu tako razširilo kakor: „katuličanstvo“. Katul ima največ in najzvestejših nasledovavcev.

Drug slaven Rimljan je imel prav, kar je o zgodah in nezgodah svetovnih pisal, torej gotovo tudi v poljubnih zadevah, namreč:

Nec mulier semper ficto suspirat amore,
Quae complexa viri corpus cum corpore jungit;
Et tenet adsuetis humectans oscula labris. —

Komur za poljubovanje ni, lahko se ga izogne; pa celo druga in večja težava je, varovati se smrada tobakovega dima. Oprostite mi slavni tobakarji, da je vaša dišava meni smrad; saj veste: „de gustibus non est disputandum“. Jaz z nosom in srcem mrzim vsakoršni dim in vsakoršno kadenje. Vendar, kdo se na tem dimnatem svetu dima oteti more?! — Dim je duša našega sveta: dim je v začetku; — vse po njem postane, in brez njega nič ne obstane, kar je postalo. V dimu je vsakoršno življenje — in misel, ki je luč svetu — in katera, ako v dimu ne sveti, — svetu ne sveti — in svet je ne zagleda. —

Kaditi je treba od jutra do noči, od večera do jutra: več ko je dima, — boljše svetu; več in bolj ko kdo kadi, bolje živi, več prijateljev si pridobi. Največje število glav (rekel bi nosov), malih in velikih je tako stvarjenih, da jim nič bolje ne dene, nego dim, — kadilo. Kadite torej vsi, kateri morete, kadite narodnjakom, kateri bi brez kadila zboleli ali že boleli, kadite za večjo slast

svojo, za višjo slavo narodno, in za boljše — dohodke državne! —

Marsikdo je k mojemu vagonu priromal, vendar besedi „für nichtraucher“; in menda tudi moja ascetska figura ga je na mojo radost in veselje dalje potirala. Že se veselim tako svoje samote, pa zastonj: Mozes je pisal, da človeku ni dobro samemu biti, in društvo človeško zdaj že zato skrbi, da nikdo sam ne ostane. Mašina mi je prijazno požvižgala, in že v drugoč se je milko pozvonilo, in že sem se jaz nameraval z vso samotno ugodnostjo razpoložiti, ko se nepričakovana družba k dveram mojega kupeja trušno priljubi. Zaboga milega! nesrečni konduktor spusti k meni revnežu troje žensk! Proč je sladka goljufiva nada za ljubi mir in milo samoto. „Tres feminae et tres anseres sunt nundinae“; žalostno pomislim, in se klaverno v svoj kot stisnem. Ko tako v novi zadregi namuzano sedim, mi še le domovina na misel pride, da za poslov tudi zdehnem: z Bogom očetnjava, menda te nikdar več ne vidim!

— Pa brž se spomnem da Slovence prave domačije Slovenije ni; Slovenec ima biti kosmopolit brž ko svoj rojsten kot zapusti. Slovenec iz Štajerske pride na Kranjsko le med — Kranjce par excelence, na Koroško med Korošce, na Goriško med Goričane, na Tržaško med — Okoličane (pa ti troje deželani imenujejo sebe in nas druge vendar — Slovence), in tako vice versa: ko se prestopi ôzka deželna meja, dojde se bojda — na tuje; — domačinstvo smatra drugodežel-nike — tujce ali kosmopolite. Ker je naša Slovenija in naše Slovenstvo še le samo idealen pomen, torej živilo kosmopolitstvo in ž njim idealna Slovenija! Moje geslo je tedaj Ovidovo: „Omne solum patria est ut piscibus aequor“, — ali pa stari pregovor: Illa est mihi patria ubi pascor, non ubi nascor, po našem: „s trebuhom za kruhom“ moji idealni Sloveniji omislim za glavno mesto — London.

Dil adamy bejan eder.

Oddel za znanost.

II. Govor Ciceronov zoper Katilina.

Preložil prof. P. Ladislav Hrovat.

1. **K**viritje! državo, in življenje vas vseh, premoženje in blagostanje, žene in otroke vaše, in pa ta sedež preslavne vlade, preblago in lepo mesto vidite današnjega dne oteto iz požara in pomora in, rekel bi, iz žrela pogube, vam ohranjeno in dano nazaj iz ljubezni neumerlih bogov do vas, po mojem prizadevanji, naklepih in nevarnostih. In res, če nam niso manj prijetni in slovesni tisti dnevi, ob katerih smo rešeni nego tisti ob katerih smo rojeni, ker rešitve veselje je gotovo, rojstva osoda pa negotova, in ker rojeni smo brez občutka, rešeni pa k veselju, gotovo biti mora pri vas in vaših potomcih v častita, ki je rešil mesto ustanovljeno in okrepljeno, ker smo z radovoljnem poslavljenjem med bogove povzdignili onega, ki je le-to mesto ustanovil. Zakaj pogasil sem ogenj podložen celemu mestu, tempeljnem, svetiščem, hišam in ozidju, in ki je že skor objel, odbil sem meče potegnjene zoper državo, ter odvern timer nože od vaših vratov. In ker so te reči v senatu pojasnjene, razodete in naznanjene, razložil jih bom vam, Kviritje, da bote vi, ki jih ne veste, pozvedli iz javnih obravnav, kako strašne so, in kako sem jih zasledil in zasačil.

2. Za prvo, ko je Katilina pred malo dnevi pobegnil iz mesta, čul in skrbel sem zmiraj, Kviritje, kako bi bili brez nevarnosti med tolikim in tako skrivnim zalezovanjem, ker pustil je v Rimu tovarše hudo-

bije, silne načelnike le-te skrumne vojske. Takrat namreč, ko sem gonil Katilina (kajti nič več se ne bojim sovražljivosti te besede, ker se je bati bolj to, da je živ odšel) takrat namreč, ko sem hotel ga pregnati, menil sem, da bo ostala drhal zarotnikov ž njim odšla, ali pa, da bodo slabi in nezmožni, kateri ostanejo. Toraj ko sem videl, da so med nami in v Rimu ostali oni, o katerih sem vedel, da so naj huje besnosti in hudobije vneti, obrnil sem vse dneve in noči na to, da zvem in vidim, kaj delajo, kaj počno, da bi naklep tako zasačil, da potem še le skrbite za lastni blagor s celo dušo, ko vidite hudodelstvo z očmi samo na sebi, ker bi moj govor zavoljo neverjetne velikosti hudobije za vaše ušesa premalo verjetnosti imel. Ko sem tedaj zvedel, da je šuntal Lentul Allobrogiške poslance, naj bi osnovali vojsko v Transalpinu in vstajo v Galii, in da so jih po ravno tisti poti poslali k svojim nazaj v Galijo, s pismi in naročili na Katilina, in da jim je bil Vulturei pridani kot spremljavec in pa da so temu dali pisma na Katilina, videl sem, da mi je priložnost pri rokah, kar je bilo najteže in kar sem zmiraj želel od bogov, da celo zaroto očitno zajememo ne le jaz, ampak tudi senat in vi. Zatoraj sem včeraj praetorje L. Flacca in C. Pomptina, hrabra in državi vdana moža, k sebi poklical, ter zadevo razpoložil, kazal sem, kaj sem sklenil storiti. Ona pa, ker z državo vrolo in dobro mislita, prevzela sta opravilo brez ugovora in brez vsega obotavljanja, in ko se je mračilo, prišla sta skrivaj do Mulviškega mosta, in tam sta bila v bližnjih zidanicah

(villa) na dva kampa tako, da je bila vmes Tibera in most. Tje pa sta vzela saboj brez kacega suma veliko hrabrih mož ona dva, in pa jaz sem poslal iz Reatinske praefektуре izvrstnih junakov oboroženih, katerih pomoči se vedno poslužujem za varstvo države. Ko je med tem čas tretje ponočne straže blizo pretekel in ko so jeli allobrogiški poslanci z obilnim spremljevalstvom in ž njimi Volturci iti na Mulviški most, napadli so jih, potegnejo meče uni in pa naši, namen je bil znan samo praetorjem, drugi ga niso vedeli.

3. Potem pristopita Pomptin in Flac in povenja boj, ki se je bil unel. Kolikor je bilo pisem pri spremljevalcih, oddajo se s celimi pečati praetorjem, oni pa so bili pripeljeni k meni, ko so je dani (zasvitalo.) In vseh teh hudobij brezvestnega kovarja Cimbra Gambinia poklical sem precej k sebi, ko še ni nič sumil; potlej je bil pozvan tudi L Statili, in za njim C. Cetheg; naj pozneje prišel je Lentul, menim, ker je zavoljo oddajanja pisem prejšno noč čez navado čul. Če lih so svetovali slavn in veljavni možje tega mesta, katerih se je to slišati zjutraj mnogo k meni sešlo, naj bi pisma odprli predno naznanim senatu, da nebi zastonj toliko ropota v mestu naredil, ako bi se nič ne našlo, vendar sem djal, da tega ne storim, da ne bi sporočil o občni nevarnosti cele reči državnemu zboru. Zakaj, Kviritje, akoravno bi se ne našlo, kar je bilo meni naznanjeno, vendar sem si mislil, da se mi ni bati v tolikih nevarnostih države prevelike skerblijivosti. Berž sem zbral, kakor ste videli, obilo senata. Med tem pa sem na naznanilo Allobrogov naglo poslal praetorja Sulpicia, verlega moža, naj vzame iz Cethegovega poslopja orožje, ako ga je kaj ondi, in prav množno število nožev in mečev je prinesel.

4. Velel sem pripeljati Volturcia brez Gallov, obljubil mu javno varnost po ukazu senatovem, rekel sem mu, naj pove brez strahu vse, kar ve. Na to pravi, ko se je komaj oddihnil od strahu, da ima od P. Lentula pisma in sporočila na Katilina, naj bi se poslužil pomoči sužnih, naj pride prav kmali z vojsko pred mesto; to pa iz tega namena, kedar bodo mesto zažgali na vseh plateh, kakor je bilo določeno in razdeljeno, in grozni pomor med meščani napravili, da bo pri rokah, ter bežeče ljudi pristregel in pa se zedinil z mestnimi poveljniki. Ko pa so bili Galli pripeljeni, rekli so, da so dobili pisma s prisego na svoj narod od Lentula, Cethega in Statilia, in da je bilo jim naloženo od teh in Kassia, da naj naglo konjike pošljejo v Italijo, peščih trum jim ne bo manjkalo; Lentul pa bi jim bil zagotovil, da je po Sybilskim prerokovanji in po izrekih haruspikov on tisti tretji Cornel, na katerega mora priti oblast mesta in vlada; pred njim sta bila Cinna in Sulla; rekel je tudi, da je to leto odločeno po osodi, da ima mesto in vlada razpasti, to je deseto leto po odvezi Vestalinih devic, in po požaru Kapitolia dvajseto. V tem pa so si bili navskriž Cetheg in drugi, ker so zahtevali Lentul in drugi, da se ima zgoditi pomor in

mesto zažgati ob Saturnalih, Cethegu pa se je to predolgo zdelo.

5. Da ob kratkem povem, Kviritje, ukazal sem pokazati pisma, ki so jih bojé dali posamezni. Najpred pokažem Cethegu pečat, spoznal ga je, jaz prerežem nit, berem. Bilo je pisano z lastno roko na Allobrogiški senat in narod, da bo storil, kar je zagotovil njih poslancem, in prosi, da tudi oni naj store, kar so njih poslanci njemu obljubili. Potem je Cetheg, ki se je malo pred nekaj zagovarjal o mečih in nožih, ki so bili najdeni pri njem, ter rekel, da je zmiraj bil prijatelj takega železnega blaga, po pismu prebranem ohabljen in vesti pobit brž omolknil. Pripeljan je bil Statili, spoznal je svoj pečat in podpis; prebrano je bilo pismo nekako ravno takega zapopadka, obstal je. Potlej sem pokazal pismo Lentulu in ga prašal, če pozna pečat; je potrdil. Res, pravim, dobro znani pečat, podoba tvojega deda, slavnega moža, ki je ljubil domovino in svoje državljane zelo, in ta sama morala bi te odderževati od take hudobije, če lih molčeča. Bere se pismo ravno takega pomena na Allobrogiški senat in narod. Dal sem mu dovoljenje, če hoče kaj o teh rečeh govoriti. In od začetka je odrekel, čez nekaj časa pa, ko je cela ovada bila razložena in odkrita, vstal je in vprašal Galle, kaj ima on ž njimi opraviti, zakaj so prišli na njegov dom, tako tudi Volturcia. In ko so ob kratkem in vzajemno odgovorili, po kom in kolikrat so prišli k njemu, in ga prašali, če ni nič ž njimi govoril o Sybilskem prerokovanji, tu je hitro hudobije zmoten pokazal, kolika je moč vesti; zakaj če lih bi mogel tajiti, naglo je obstal zoper pričakovanje vseh. In tako ga je zapustil ne le pogum in zgovornost, v kateri je bil izvrsten, ampak zavoljo razkrite in dokazane hudobije tudi ošabnost, v kateri je prekosil vse, in zlobnost. Volturci pa je velel berž pokazati in odpreti pisma, ki mu jih je bil Lentul dal na Katilina. In če tudi se je tu Lentul zelo prestrašil, poznal je vendar svoj pečat in podpis. Pisano je bilo brez imena pa takole: „Kdo sem, zvedel boš od tistega, ki sem ga poslal k tebi. Glej da si mož, pomisli kako deleč si prišel, prevdari kaj ti je sedaj treba, skrbi, da si pridobiš pomoči pri vseh, tudi slabih.“ Potem je bil pripeljan Gabini, dasi je od kraja ošabno odgovarjati pričel, vendar na zadnje ni tajil ničesar, kar so mu očitali Galli. In meni sicer Kviritje, bile so že te reči dovoljni dokaz in ovada hudobije, namreč pisma, pečati, podpisi in pa udaja vsakterega, še bolj gotove pa so te-le, barva, oči, obrazi in molčanje. Kajti tako so ostrmeli, tako v tla gledali, tako včasi eden drugega skrivaj pogledovali, da se je zdelo, neovadajo jih drugi, ampak ovadajo se sami.

6. Ker so bile ovade razložene in preobčene, prašal sem senata, kaj misli, kaj naj se stori za državo. Prvaki so stavili ostre in krepke predloge, ki se jih je brez razlike poprijel senat. In ker še ni zapisan starašinski sklep, razložil bom iz glave, kaj sklenilo starašinstvo (senat.) Za prvo dali so meni s preslavnimi besedami zahvalo, da je po mojem pogumu, po moji razumnosti in predvidnosti

rešena država naj veče nevarnosti. Potem po zasluženju pravici pohvalijo praetora dva L. Flacca in C. Pomptina, čes da sem se poslužil njune krepke in zveste pomoči; in tudi verlemu možu, mojemu tovaršu, izreče se zahvala, da se je odpovedal osebno in javno naklepov tistih, ki so bili vdeleženi zarote. In sklenili so tako, da se ima P. Lentul v obzornost vzeti, ko se bo odpovedal praeturi; dalje tudi se imajo vzeti v obzornost C. Cetheg, L. Statili in P. Gabini, ki so bili vsi nazoči; ravno to je bilo sklenjeno zoper Kasia, ki si je bil izvolil, da bo požar mesta oskrbel, zoper M. Ceparia, o katerem je bilo sporočeno, da mu je dana Apulia naj bi pastirje šuntal, zoper F. Furia, ki je izmed tistih naselnikov, ktere je Sulla v Fezule preselil, zoper A. Hilonu, ki se je s Turijem vred vedno pečal šuntanjem Allobrogov; zoper osvobodencea Umbrena, o katerem je bilo znano, da je prvi pripeljal Galle k Gabiniu. In pa tako mehkočuten je bil senat, da je menil, da bo pri toliki zaroti in pri toliki množici domačih sovražnikov državo rešil s kaznijo deveterih naj bolj zavrženih mož, srea družih pa poboljšal. Tudi je bila določena zavoljo mene neumrlim bogovom zahvalna slovesnost za njihovo posebno milost, kar se je zgodilo po vstanovitvi mesta prvo meni brez vojske; določena je bila s temi besedami, čes da sem rešil mesto požara, državljane pomora, in vojske Itali. Ako primerimo to zahvalnico z družimi, razložek bi bil ta, da so druge določene za dobro obravnavo, ta pa samo za rešitev države. Storjeno in dopolnjeno je tedaj, kar je bilo naj pred storiti. P. Lentul namreč, da si je bil vsled preobčenih naznanil in lastne obstoje po senatovi določbi zgubil ne le praetorjanstvo, ampak tudi državne pravice, vendar se je odpovedal uradu, da smo mi pri kaznovanji privatnega Lentula prosti tistih domislikov, katerih ni imel slavni Mári, da ne bil osmrtil Glaucia praetora, o katerem ni bilo osebno nič določenja.

7. Kviritje, ker imate sedaj zlobne načelnike prehudobne in nevarne vojske vjete v vaših rokah, misliti morate, da so po odverniti teh nevarnosti od mesta uničene Katilinove čete, vse upanje in moči. Zakaj ko sem ga gonil iz mesta, previdel sem v duhu, da se mi ni bati Lentulove zaspanosti, ne Kasijeve debelosti (mehkužnosti), ne Cethegove predrznosti, kedar bo Katilina odpravljen. Njega samega izmed vseh bilo se je bati, dokler je bival med mestnim ozidjem. Vse je vedel, imel je pristop do vsacega; nazivati, skušati, šuntati je znal in se derznil; imel je pogum pripraven za zločinstvo, pogumu pa ni manjkalo ne zmožnosti, ne govornice. Dalje imel je za posebne reči posebne ljudi izvoljene in odbrane. Toda ako je kaj ukazal, še ni mislil da je storjeno. Ni je bilo reči, da ne bil sam zraven, oskrbel, čul in delal. Mraz, žejo, lakoto je znal prenašati. Ko ne bil tega silnega, drzovitega, urnega, zvitega, v hudobiji brihtnega, v slabih rečeh pridnega človeka, jaz pregnal iz zakotja doma v roparišče vojaško — naj povem kar mislim — ne bi bil lahko odvrnil toliko pezo hudobije od vašega zatilnika. On bi ne bil nam odločil Suturnalij, ne bil bi toliko pred državi na-

znanil dneva pogube in osode, tudi ne bil dopustil, da bil zasačen njegov pečat in pisma kot očitvidne priče njegovega hudodelstva. To se je sedaj, ko njega ni, tako dovršilo, da nobena tatvina v hiši ni tako javno dokazana, kakor je ta tako razširjena zarota v državi očitvidno zasledena in zasačena. Ko bi bil Katilina v mestu ostal, čeravno sem njegove naklepe oviral in zadržaval, vendar bi se morali — naj rečem naj mehkeje — boriti z njim, nikdar ne bi bili rešili države iz tolike nevarnosti tako mirno, tako zlagama, tako na tihem, ko bi bil sovražnik v mestu.

8. Pa vendar Kviritje, dovršil sem vse to tako, da se vidi kakor bi bilo storjeno in vredjeno po volji in naklepu neumerlih bogov; in to si po domišljiji moremo dovteti, ker je komaj mogoče, da bi bila vredba takih reči mogoča človeškemu umu, posebno pa so nam v teh okolišinah tako očitvidno pomogli in pomagali, da bi jih skor z očmi videli. Zakaj da to zamolčim, da so se videle ponoči na zatoku baklje in žari na nebu, da neomenim treskov, da ne opomnim potresov, da opustim vse drugo, česar se je zgodilo toliko v mojem konsulat, da bi vi videli, da sō bogovi napovedovali to kar se godis sedaj, tega pa vendar ni prezreti niti opustiti, kar imam ravno povedati. Namreč gotovo vam je še v spominu, ko je bilo pod konsuloma Kotom in Torkvatom več reči na Kapitolu strele zadetih, kjer so se zasuknile podobe bogov, zornile slike starodavnih mož in pa raztopile postave na železu: zadet je bil tudi tisti Romul, ki je vstanovil to mesto, o katerem pomnite, da je bil pozlačen na Kapitolu, majhen in sesajoč, segajoč po volkulnih sescih. Ko so bili se snidili takrat trebniki iz cele Etrurije, rekli so, da protijo pomori, požari, pogin postav, vojska domača in poguba celega mesta in pa države, ako ne bodo noumerli bogovi, utolaženi po vsakem načinu, odvrnili osode s svojo močjo. Toraj so imeli po njihovi določbi igre skozi deset dni, in ni bila opuščena nobena reč, ki bi pomogla k utolaženju bogov; oni so tudi veleli, da se ima narediti Zenova podoba večja, da naj se postavi na visoko in nasproti nego je bila prej, proti vzhodu; djali so, da upajo, ako bo podoba, ki jo vidite, gledala proti solnčnemu vzhodu, na terg in shodišnico (curia), da se bodo razkrili naklepi, spleteni skrivaj zoper blagor mesta in države, tako da jih bota videla narod in senat. In tisto podobo so izročili postaviti takratni konsuli, ali delo je šlo tako počasi izpod rok, da ni bila postavljena niti v prejšnjem konsulat, niti v našem pred današnjim dnevom.

9. Kdo more tu biti tako deleč od resnice, tako nepremišljen, tako neumen, ki bi tajil, da neumerli bogovi vladajo po svoji volji in mogočnosti, vse kar vidimo, zlasti pa naše mesto? Kajti ko je bilo razloženo, da se pripravljajo pomori, požari in poguba državi, in sicer po državljanih, kar se je zdelo nekterim neverjetno zavoljo velikosti hudobije, videli ste, da tacega niso samo izmislili, ampak tudi podvzeli brezbožni državljani. To pa, da je podoba ravno takrat postavljena bila, ko so danes zjutraj zarotniki in njih nazna-

nitelji na moje povelje črez terg v tempelj Konkordije peljani bili, ali ni to tako očitno, da se je zgodilo po volji velikega veličastnega Zena? Ko je bila postavljena, in obrnjena na vas in na starašinstvo, razjasnjeno in razkrito ste videli vse, kar je bilo sklenjenega zoper vesolni blagor. Zato so vredni še večega sovraštva in kazni tisti, ki so se podstopili ogenj podložiti ne le vašim hišam in poslopjem, ampak tudi božjim tempelnom in sve-tiščem. Ko bi rekel, da sem se jaz njim vstavil, preveč bi si svojil in tega ne bilo trpeti, ta-ta Jupiter se jim je vstavil. On je sklenil, naj bode ohranjen Kapitol, naj bodo tempeljni, naj bode to mesto, naj bote vi vsi. Po naklepu neumerlih bogov sem dobil to misel Kviritje, in to srčnost, in prišel sem do takih naznanil. Pa še tisto šuntanje Alo-bragov — nikdar pač ne bil Lentul in drugi do-mačinski sovražniki tako važnih reči tako nespametno zaupali neznanim barbarcem, ter jim izročili pisem, ko ne bi bili neumerli bogovi tej tolikanji prederznosti zmešali pameti. Kaj pa? da so Ga-ličanje iz dežele na pol podvržene, ki so edini narod, da bi mogel in hotel napraviti vojsko Rim-ljanom, da so ti popustili up na vlado in prevažne reči, ktere-ga so jim prostovoljno ponudili patricii, ter više cenili vaš blagor nego lastno mogočnost, ali morda mislite da to ni storjeno po božjem naklonu? zlasti ker bi vas mogli zmagati ne bore se, ampak molče.

10. Zatorej Kviritje, ker je določna zahvalna slovesnost pri vseh altarjih, praznujte te dneve z ženami in otroci vašimi. Zakaj velikrat so se skazovale neumerlim bogovom spodobne in zaslu-žene čuti, pa v resnici bolj spodobne nikdar. Oteti ste namreč okrutnega in groznega pogina, oteti brez moritve, brez krvi, brez vojnih trum, brez boritve; zmagali ste v domači togi z menoj samim vodjem in poveljnikom v domači togi. Pomislite, Kviritje, vse razprtije med državljani, ne le tiste, o kterih ste slišali, ampak tiste, ki jih pomnite sami, in ki ste jih videli. L. Sulla je pogubil Sulpicia, pregnal iz mesta Maria, varha tega mesta; in veliko krepkih mož pogнал je deloma iz mesta, de-loma pomoril. Oktavi konsul je z orožjem pregnal tovarša iz države; celi ta kraj je bil poln kupov mertvih trupel in kervi mestjanov. Zmagal je po-tem Cina z Mariom; potler pa, ko so bili pomor-jeni preslavni možje, ugasnile so zvezde državne. Okrutnost te zmage maščeval je Sulla, in še pravi-ti ni treba, koliko se znižalo število državljanov, kolika nadloga je zadela državo. Sperl se je Lepid s slavnim in hrabrim Katulom; naklonil je dršavi žalost ne toliko njegov pogin, kakor drugih. In vendar vse tiste razprtije bile so take, ki so me-rile ne na uničenje, marveč na spremembo vlade; oni niso želeli, da ne bi bilo države, ampak da bili bi v nej prvaki; niso želeli, da bi mesto po-pogorelo, ampak da bi oni v tem mestu sloveli. In ravno v tej posebni, kar pomnijo ljudje, naj huji in okrutniši vojski, kakoršne vojske nobeden barbarski narod med seboj ni imel, in kjer so naredili Lentul, Katilina, Cetheg, Kasi tako postavo, da imajo vsi veljati za sovražnike, ki bi o nepo-

škodovani državi ostali nepoškodovani: obnašal sem se tako, da ste ohranjeni vsi brez poškodovanja, in čeravno so vaši sovražniki, menili da bo ostalo toliko državljanov, kolikor jih bo ostalo nezmernemu pomoru, in toliko mesta, kolikor ga pleme ne bo moglo obseči, vendar sem ohranil mesto in mest-jane brez pokvara in poškodovanja.

11. Za tolike zasluge, Kviritje, ne zahtevam od vas nobenega plačila hrabrosti, nobene častne odlike, nobenega zahvalnega spomenika, razun več-nega spomina na ta dan. V vaših sencih želim, da bodo shranjeni in položeni vsi moji slavoloki, vsi častni kinči, vsi slavni spomeniki, vse hvalne odlike. Ne more me veseliti nič mutastega, nič molčече-ga, kratkomali nič tacega, kar morejo do-seči tudi manj uredni. V vašem spominu bodo hranjene moje dela, rastle po pravlicah, zastarale in uterdile se po pisмениh spomenikih; spoznam, da je ta odlok podalšan, upam za zmiraj, v blagor države in spomin na moj konzulat.

12. Ali ker djanjem, ki sem jih jez do-vršil, ni taka osoda in razmera, kakoršna tistih, kteri so vnanje vojske vojevali, kajti jez moram živeti s tistimi, ki sem jih premagal in okrotil, uni pa so pustili sovražnike ali pobite ali pa pod-jarmljene, na vas je skerbeti, Kviritje, da meni moje djanja ne škodijo, če drugim njih verlo koristijo. Da hudobni in brezbožni naklepi predrznih ljudi vam ne škodijo, to sem oskerbel jaz, da meni ne bodo škodili, to preskerbeti je naša reč. Pa vendar, Kviritje, meni vsaj nič več škodovati ne morejo. Zakaj močna bramba so mi pošteni ljudje, ki mi je za vselej pripravljena, velika veljava pri der-žavi, ki me bo molče zmiraj varovala, velika je moč vesti, kdor jo zanemari, obsodil se bo sam, ako bo hotel mene napasti. Tudi jaz imam tak pogum, da ne jenjam prederznosti nikogar, marveč dražil bom zmiraj nalašč vse hudobneže. In ako se oberne napad domačih sovražnikov, ki sem ga odbil od vas, na mene samega, vam bode skrbeti, kakošna osoda ima biti za naprej onim, ki so za vaš blagor stopili nasproti sovraštvu in mnogote-rim nevarnostim; kar se tiče mene, kaj pač bi si še mogel pridobiti v življenji, zlasti ker ne vidim ne v vašem odlikovanji ne v proslavljenji kreposti nič višjega, kamor podvizati bi se mi ljubilo? To pa bom storil gotovo, Kviritje, da ohranim in obderžim kot prostak to, kar sem učinil v konsulatu, da bo sovraštvo (zavid), ako sem si ga naklonil pri rešitvi države, škodovalo sovražnikom, meni pa pomoglo k slavi. Sploh v državi se bom ob-našal tako, da se bom vedno spominal tega, kar sem storil, ter skrbel, da bo očitno, da se je to godilo po kreposti, ne pa po slučaju. Vi pa, Kviritje, ker je že noč, počastite Jova, varha vas in tega mesta, pa pojte domu, in če ravno je od-vernjena nevarnost, varujte vaših poslopij kakor prednjo noč s čuvaji in stražami. Da vam dalje tega treba ne bode in pa da bote v vednem miru, to bom poskerbel jaz.

Kamčadali.

Na daljnem polotoku Kamčatki v azijski Rusiji in v primorski pokrajini izhodne Sibirije, dalje v ednem delu kurilskih otokov, prebiva rod mongolskega plemena, ki se v zemljepisu imenuje kamčadalski, dasiravno sam sebe imenuje: Jelmer, to je: ljudje, ki so doma rojeni. Podnebje te zemlje je neprijetno, zato tudi ljudje niso lepe rasti. Male so sicer postave, ali žilasti; imajo okroglo debelo glavo, brezbradato obličje, ploščaste nose, male globoko ležeče, večjidel rudeče oči, široke rame, mišičasta naračja, drobne tenke roke, in tenke svitločrne lase. Po veri svoji so Šamanci, topo malikovavstvo; njihov jezik ima obilo guturalcev in sibilantov, a vera in jezik gineta vsak dan več in več, prva se umika krščanstvu, jezik pa — ruščini. Življenje Kamčadalov je nomadsko ali pastirsko, lov na ribe in zveri je večidel njihov živež. Po letu stanujejo v spletenih kolibah, katere imenujejo Balangane. So te kolibe postavljene na 6 stopinj visoke kole, da se branijo proti zverem in mokroti, po zimi pa v jurtah, to je, v zemeljskih duplah, v novejšem času so tudi začenjali si postaviti izbe na način ruskih stanovališč. V obče so Kamčadali ubogi; vendar zelo gostoljubni, krotki, mirne, dobre dušice. Tatinstvo jim je neznana reč. Senčnata stran v njihovem značaju je nesnažnost, nezmernost v živeži, lenoba, malomarnost, robski strah, zabitost in plašljivost v občenji s tujci. Lahko se dajo podučiti, in dasiravno neumni, imajo vendar zmožnosti ostrega opazovanja. Prvle so si vse hišno orodje sami napravljali, sedaj ljubijo že evropske fabrikate, njih prednost in vrednost so koj spoznali. Že znajo dobro ravnati s puškami, in nar milejše so jim puške na krogel. Po leti si marljivo skrbijo za živež o zimi; pobirajo jagode in drugo sadje, posebno pa glive. V jeseni, ko

prvi sneg pade, podajo se v gore, in lovijo divje kozle, v zimi pa soble, lisice, vidre in medvede, tudi hermelinske lasice. Vse meso postreljene zveri jim je pečenka, ker niso zbirni v jedi; diši jim celo ribja mast morskih psov. Ljubijo tudi smetano (vrhnjo), trnolke, in iz skorje mladih brez si zmelejo moko in napravijo za nje prav okusen močnik. Kruh je pri njih kaj redkega, zevreta brezova mezga glavna pijača. Imajo koze in vbožne kravičke, vendar njihovo nar boljše nepogrešljivo živinče je — pes, edina žival za vlak, ki jim daja tudi obleko in usnje. Teh malih pset vpregajo po 6 do 8 pred sanke, v katerih le samo eden človek ima prostora, in prevozijo z njimi edno nemško miljo v eni uri. Glavna obrtnost Kamčadalov obstoji v prevažanju robe in tovorov svoje domovine, oni so nar boljše zanesljivi vozotaji na Sibirskem, in prevzamejo v tropah do 20 tudi nar večje tovore v naj daljnejše kraje. Vozovi so jim sanke, vozna živina — psi. Človek mora spoznati one strašne planjave izhodne Sibirije, in vse nevarnosti, da razume, koliko poguma je treba 30 centov teže več kot 100 geografičnih milj daleč spravljati. Temu je treba dosti previdnosti, da se srečno ognejo ledovji in mužam, in tukaj so sopet njihovi psi jim veliki dobrotniki, kateri izvohajo vsa nevarna mesta. Te pse le po zimi Kamčadali rabijo, po leti si morajo živež sami iskati v ribah, morskih polžih in iz drugih morskih živalic, katere morje in reke izmetavajo. Svoje ladje in druge posodve si delajo iz brezove skorje; sedaj že tudi iz Rusije dobivajo lesene čolne, in za nje davajo kožuhovino. Kamčadalski jezik govore denešnji le še stari ljudje, tako ga je ruščina zatrla. Ruski jezik se tudi v šoli uči, kakor je tudi poslovni jezik v uradih. Eden rod še, in Kamčadalsko pleme, ki šteje kakošnih 6000 duš, bode edino le poznala še zgodovina. D. T.

Oddel za slovstvo in umetnost.

Životopisi slavnih mož.

II.

Taras Prigorovič Ševčenko.

Maloruski pesnik.

(Spisal Drag. Lazar.)

(Konec).

Čutil je Taras sam v sebi, da je za nekaj višjega rojen, pa toliko zaprek je našel povsod, da je sklenil, odreči se vsem željam, in v svoji rojstni vasi občinski pastir postati. Osoda pa je hotela drugače. Leta 1829 umrje Engelhard, lastnik posestva, na katerem je Tarasov oče roboval, in sin Engelhardov vzame spretnega Tarasa kot hišnega slugo v službo. Ravno veliko si ni opomogel naš Taras, pa vender je bila ta služba uzrok, da se mu je osoda začela prijazniša kazati. Služba je bila lahka, pa poniževalna. Če je gospod z rokama plosknil, je moral mu vode ali pa natlačeno

pipo prinesiti: za živega Tarasa dolgočasno; da bi se kratkočasil, ukrade svojemu gospodu svinčnik in nekaj kopejk, s katerimi si papirja kupi, in začne slike v izbi kopirati. Enkrat spremlja svojega gospoda v Vilno, kjer se je carjev god praznoval. Tarasa pusti gospod nekega večera samega doma, in odide k svečanosti. Taras si luč užge, in začne kopirati, in se tako v svoje delo zamisli, da je dolgo čez polnoč delal; gospod se vrne domu, ga zasači pri delu, ozmerja, in ukaže, da mu prihodnji dan precej batin na hrbet naštejejo. Ta nezgoda mu vender Vilne ni ostudila. Seznanil se je tam z neko poljsko šiviljo, kateri na ljubo se je poljščine učil. Prosil je dostikrat svojega gospoda, da bi ga dal malarije učiti. Engelhard se da preprosi, in ga pošlje v Petrograd malarju Serajevu v poduk. Tu je vrlo napredoval in se tudi s popom Ivan Maksimovičem seznanil, ki je prvi misel sprožil odkupiti Tarasa. Na

Maksimovičevu prošnjo se je dal velikoruski pesnik Žukovski od malarja Brylova naslikati, slika je bila potem v privatni loteriji izigrana, pri kateri se je 2500 rub. nabralo, in za ta denar se je kupila Tarasova prostost leta 1838; čez 6 let je dosegel dostojanstvo umetnika, leta 1844 je postal mojster v malariji. Tu se naj omeni, kako je Taras pomanjkljivosti v svoji omiki vsaj kolikor je bilo moči v okom prišel. Po Maksimoviču je dobival od ruskega pisatelja Hrebinke zgodovinske in lepoznavske knjige, iz katerih si je nekaj znanja v teh strôkah pridobil, seveda je bilo to, kar je vedel, precej neuredjeno, kakor je navada pri samoukih, pa kdo bi ga zaradi tega grajal, saj ni bil sam kriv zamude. V letnem Petrogradovem vrtu je prve pesmi zlagal, izmed teh je beli svet zagledala samo balada: Причина. Leta 1848 je izdal prvo zbirko svojih pesem pod naslovom: Кобзарь, nahajajo se tam med drugim manj važnimi pesmicami: Препенда (Prenašajoča), Топола, До Основьяненка (Osnovjanenka), Иванч, Пидкова, Камерина. V Perefendiji nam predstavlja pesnik domorodnega pevca, ki je celo svoje življenje posvetil svojemu narodu, da ga spominja slavnih del pradedov; pesniku na mogli sred pustine sedečemu pihlja veter v srebro-bele lase; pesnik prepeva, in se z bogom pogo-varja, ljudem mora tako prepevati, kakor hočejo. Nehote nam pride na misel slika po Slovenskem jako razširjena, ki predstavlja srbskega pevca in Vilo. Izvrstna je pesmica: Topolja. Deklica zdihuje po kozaku, o katerem ne ve, jeli živ ali mrtev. Poda se k čarovnici, in jo prosi sveta, ta jej da nekako pijačo, katero bi morala deklica izpiti. Revna deklica uboga, izpije in se — joj — spremeni v — topol. Blizo tam pripoveduje Kobzar verno pazečim deklicam to zgodbico, in jih svari, naj ne ljubijo prestrastno. Blizo tako nam pripoveduje Ovidij Metam. VI, 1—312 o Arahni, ki se je spremenila v pajka zaradi pregrehe proti Minervi, Nibo bi bilo moralo to odvrčati od napuha pa je ni: vv. 150—1.

Nec tamen admonita est poena popu-laris Arachne;

Cedere caelitibus verbis minoribus uti.

„Katerina“ je enaka Auerba chovim vaškim pripovedkam, in nam pripoveduje, kaj so zakrivili puhli krogi ruske gospode proti tlačnemu narodu. V kakem redu so njegovi ostali proizvodi beli dan zagledali, nam sam Taras ne popisuje; držal bom se tedaj tega, kar nam njegov poljski životopisec Gwido br. Battaglia *) pripoveduje.

Za temi pesmami pretresuje Battaglia najpoprej pesmi: Наймиряка, Причина Умолѣна, Гамалия, Тарасова ниц in Гайдмаки. Prva Наймерка je apotheosa matrne ljubezni; Причини je obsežek ta: Revna dekla ljubi tembolj kozaka, ker nima niti matere niti očeta. Ker se kozak ni vrnil domu, se poda sirota k čarovnici; ta jo je začarala, da je kot besna blodila po obrežji Dnje-

provem, plezala na vrhove bližnjih dreves, in iskala ljubega. Nastane huda nevihta, nekrščeni otroci igrajo tam, in zagledajo deklico na drevesu, prežijo na njo, in ko pride raz dreva, jo tako dolgo šegečejo, da umrje; ravno takrat se vrača kozak domu, in zapazivši svojo ljubo mrtvo, trešči z glavo ob drevo in se usmrti.

Krasna je pesmica: Уролена.

V sredi vasice stanuje vdova, lepa mlada vdova, od vseh strani se jej približujejo mladi kozaki. Trpelo ni dolgo, kar porodi hčeric. Brezsrečna jo izroči tujim ljudem v odgojo. V razkošnem veselji minejo materi leta tako hitro, da še mislila ni na hčerko svojo, ki je med tem krasna devotka postala. Njena lepota je materino zatemnela, vsi mladenči so goreli za Hanuško, in mater v nemar pustili. Razjezila se je mati, zgrabila hčer in jo v jezero vrgla; veter pihlja po trstji in praša, kdo sedi na obrežji; to vetrovo pihljanje se izvrstno v malorusčini po glasu izraža.

Tarasova ніч (Tarasova noč) je jako lepa historična elegija, v kateri pesnik slavno prošlost svojega naroda opisuje, da bi žalostno sedajnost pozabil.

Najobširniši umotvor našega pesnika so Гайдмаки — Hajdamaki. Naj žalostnejšo episo do ukrajinske zgodovine nam živo predstavlja; v uvodu pripoveduje pesnik, da je v tihi noči premišljeval o neizvozlih rečeh človeškega življenja, in da se je z Muzo posvetoval, bi li poskril svoje poezije, ali bi jih poslal med beli svet. Sklenil je storiti poslednje, in nadjal se, da bo Ukrajina njegove Hajdamake prijazno sprejela. Ne dopušča mi za zdaj čas, da bi čitatelje na tenko seznanil s tem jako zanimivim umotvorom Ševčenkovi, samo najvažnije reči hočem omeniti. V začetku popisuje življenje staropoljskih plemenitašev. V drugem oddelku nam predstavlja ukrajinskega žida, ki je grdo ravnal z neko siroto po imenu Jarema; mirno pa s tihim gnjevom prenaša vse Jarema, svest si, da zasluži boljšo osodo; v srce ga speče, ko zagleda, kako njegov židovski gospodar z veseljem denar prešteva, ki ga je izvil revnim Ukrajincem; v tretjem oddelku pripoveduje, kako so poljski plemenitaši napadli židovsko krčmo, v kateri je služila Jarema. V tej stiski razodene žid, da je v bližni vasi Višlani mož, ki ima še več denarjev, in lepo hčer Oksano. Sam jim pokaže pot tje; ravno v tem času pa se je podal Jarema v Višlano, da bi se poslovil od Oksane, ki je bila njegova ljubica; bilo je prepozno, konfederati so grozovitno usmrtili Oskaninega očeta, njo pa soboj vzeli. Spev četrti obsega pripravo za osveto. V „Кобзарю“ navdušuje pesnik valaško ljudstvo, naj pomori vse žide in v „Червоний Банкетъ“ popisuje strašno mesarjenje in klanje hajdamaških upornikov, enako sicilijanski vesperi; po mojstersko je narisal Ševčenko ta dogodek, kritika nepristranska pa ne odobruje tega, da bi pesniškim umotvorom služili tako strašni dogodki za predmet. V bližnjem gradu: „Sisijahku“ najde Jarema Oksano, ki jo je huda vročinska bolezen

*) Gwido br. Battaglia: Taras Szewczenko, życie i pisma jego. Lwów nakładem redakcji „Tygodnika naukowego 1865.

prejela; v govoru z nuno, ki jej streže, fantazira o Jaremi, izvedevši pa, da je dospel ravnokar njen ljubi, ozdravi in je čez nekoliko dni njegova žena. V epilogu se spominja pesnik svojih mladih let in svojega deda, ki mu je vse to pripovedoval.

Da še druge važne dogodke iz Ševčenkovega življenja omenim, je potoval med letom 1844 in 1847 po svoji domovini, in se seznanil z grofom Balmenom, ki je rusko vlado jako v oči bodel zaradi svoje svobodomiselnosti; vtaknila ga je kot prostaka v kavkaško armado. Razjezilo je Ševčenka tako ravnanje, in zložil je pesmico „Kavkaz“, v kateri svoje jeze ni zakrival; posledica je bila, da je tudi on kot prostak v Orenburg 1847 romal. Od zdaj so postale njegove pesmice ostre pušice, bal se ni nikogar, tudi mu ni bilo nič več na tem ležeče, kaj bi se mu utegnilo pripetiti vsled tega. Najboljše pesmice iz te dobe so: *Невольникъ - jetnik*, *Сонъ - sanje*. Leta 1848 je bil v Orsku v Sibiriji. Da bi ga celo ugonobili, ga pošlje vlada v Marzljak na kaspiško morje, kjer je kot prostak sedem let prebil; veljavni prijatelji v Petrogradu so se pri grofu Tolstoju potegovali, da mu je prostost izprosil. Leta 1845 pride v Moskvo, obiše svojega prijatelja Ščepkina, in zboli na očeh; vrnil se je v Petrograd duševno in telesno uničen. V vseh pesmicah, ki jih je še složil, vidljivo pojema njegova duševna moč; kdo bi se temu čudil; saj je moral kot drug Prometej na Kavkaz pribit tógovati veliko let nad svojo nezasluženo osodo. Leta 1859 je obiskal zadnjokrat Ukrajino, in se je posvetoval s svojim svakom Bantolmejem, kako bi si na svoja stara leta na Dnjepru hišico sezidal; nista se sporazumela, vrnil se je v Petrograd, in stanoval v „akademiji lepih znanosti“. Tudi drugo podvzetje se mu ni po sreči izvršilo. Z Ukrajinko, deklo svojega svaka, se je hotel oženiti, akoravno bi si bil lahko v odločnih petrogradskih krogih nevesto izbral. Dekla mu je odrekla. Poskusi v drugo svojo srečo, pa tudi zdaj brez uspeha; pri deklici, kateri je svoje srce daroval, se je pokazalo, da je bila nemoralna. 25. februarja je praznoval svoj god pa umiraje; prsna vodenica mu je življenje vzela; njegovo truplo so po njegovi želji v Kanjev v Ukrajini prepeljali, in tam pokopali.

Izdaja vsa njegova dela obsegajoča je: *Поэзия Тараса Шевченко д. Лбови к. Сдшевича 1866.*

Slovenski umetniki.

III.

France Andrej Šega.

Spisal prof. Ivan Macun.

Moram že na tem mestu izreči, kar bo se videlo, ako enkrat, t. j. „tandem aliquando“ že toliko let za natis pripravljeni sestavek o štajersko-slovenskih literatih na svetlo pride, toliko in toliko prekuhan; moram tedaj že tukaj izreči, da je na duševnem in umetniškem polju veliko več zasluženih

naših mož, nego sem si sam mislil s početka. Res je, kar pesnik veličanski poje o Slovincu:

Vse doseže, kar mu drago.
Bodi slava, bodi blago,
Vse doseže sosed moj.

Dlan doma mu ne odreče,
Gre na tuje, dobro steče;
Njemu zlata kaplja znoj.

Ali res je pa tudi, da je pri zasledovanju naših duševnih sil kaj težko najti posebno možev, ki so bili šli na tuje. Imena so tuji narodi obračali po svojem tujem ušesu, in išči ga sedaj, če znaš.

V knjigi, z veliko marljivostjo izdelani „Biographische und litterarische Nachrichten von den Schriftstellern und Künstlern, welche in dem Herzgt. Steyermark geboren sind . . .“ od J. B. von Winklern (1810) našel sem na strani 243. šest vrstic, kako je neki „N. Tschego“ vinciarski sin iz Marburške kresije slovel kot svetinjar in malar. — Ime mi ni bilo nič po volji, iskal sem po naj večih knjigah o umetnikih, kar jih koli imata graški veliki biblijoteki; in zadnjič najdem v 15. knjigi Naglerjevega besednjaka o umetnikih (Künstler-Lexicon) veliko o možu, kateri je gotovo ena ter ista oseba z gore omenjenim „Tschegom.“ Naj rodoljubni braveci sodijo sami.

Winklern pripoveduje, da je ta mož od puškarja postal eden naj slavnějšíh svetinjarjev vse Nemčije, in da je bil tudi priden malar; da so natisi njegovih medalj kaj redki in cenjeni; da je bomo živel v Monakovem ali Münchenu, ter da je umrl le kratko popred, t. j. pred časom, ko je svojo knjigo pisal Winklern.

Kakor pak piše dr. Nagler, narodil se je France Andrej Šega*) („Schega“) leta 1711. v Novem mestu na Kranjskem kot sin puškarja in orožarja, ter se je s početka tudi izučil tega rokodelstva; vendar se je v tem povzdignol na večo umetnost, ker je zraven tudi na razne načine dolbel ali graviral orožje. Potovaje po raznih mestih Nemčije, rezaril je tudi pečate v srebro in druge kovine ali metale, kadar mu koli njegova rokodelska umetnost ni davala opraviila in kruha. Celo nova reč pak se je začela s tem, ko je tudi začel slike rezati v baker ali kufer, in tudi malati v „pastel“ (Pastellmalerei). Od teh dveh od samega sebe naučenih umetnosti napredoval je zopet sam do bosovanja t. j. do tega, da je iz mehkih stvari posebno iz voska delal cele kipece ali figure, in na ta način je ponaredil nekoliko naj viših oseb, posebno je na glasu bil kip cesarice Marije Terezije, kakor tudi odbornika Karola Alberta Bavarca, pozneje cesarja Karla VII.; in to zadnje delo pripomoglo mu je do tega, da je postal odborniško-bavarski dvorski medaljar v Monakovem. Naj više do prave umetnosti povzdignol se je v

*) V župnikovinskih bukvah žalskih (Sachsenfeld) se leta 1609 najde župnik: Michael de Schega, brž ko ne je tudi bil Kranjec, ker župnikovina je pod patronatom zatiškega cistercijskega reda stala, in ta je navadno Kranjce za župnike postavljaj. Vred.

rezanji štamčiljev in pečatov, in zaradi tega je užival čisto zaslužene veselne slave med vsemi sovremeniki. V Monakovem rezaril je posebno tudi štamčilje za denarje in medalje ali svetinje, in v tej zadevi ga je posebno visoko cenil grof Sigmond Haimhausenski kot predsednik denarske kovnice in rudarskega urada. Ali ravno to izrezovanje, ki tako strašno napenja oči, bilo je vzrok, da je oslepel nekje okoli leta 1780, ter se od tega časa ne nahaja nikakih njegovih del. V tej žalosti živel je do leta 1787, katerega je umrl, kakor pravi Winklern, v bornem stanju.

Ne bi nikakor škodilo, če bi naši mladenči, kateri živijo po velikih mestih, kakor n. pr. v Beču, Pragi itd. pazili sploh na dela naših umetnikov, posebno tedaj tudi našega Šega. Kar sem do sedaj znal in mogel najti o njem, glej na kratkem.

Njegove slike, malane z oljem in pastelom, raztrkane so daleč, vendar njih je manje videti, ker je naj večji del svojega časa rezaril štamčilje. Vendar njih je nekoliko o visokih osebah poznanih; tako so v poprejšnjih časih v kraljevskem dvoru Nimfenberskem pokazovali sliko odbornika kneza (Churfürst) Karola Alberta, ko je bil star 42 let; druga je predstavljala odbornico kneginjo Marijo Amalijo, kakoršna je bila l. 1738. Dalje je tam bila videti slika mladega kneževiča Maksimilijana Jožefa, in princese Terezije Benedikte Bavarice, ko je bila stara 13 let.

Kar se tiče njegovih svetinj ali medalj, napomenimo:

- a) najpopred cel red osemnajstih kipcev o bavarskih knezovih; te so natisnene v srebro po dva lota težko, in tudi v kositer.

Začenši od Velikega Otona predstavljajo po redu Ljudevita V., Otona presvetlega, Ljudevita Ostrega, Henrika XIII., Ljudevita carja, Štefana z ječo, Ivana II., Ernesta I., Ernesta III., Alberta III. in IV., Viljema IV., Alberta V., Maksimilijana I., Ferdinanda Marijo, Maksa Emanuela in Karla Alberta po kronanju.

- b) medaljon, prestavljaajoč doprsnik cesarja v oklopu in z lovorom ovenčanega, in zraven doprsnik cesarice s krono ali cesarskim vencem.
- c) Med najstarejše njegove medalje, kar jih nahajamo natenko omenjenih, gre gotovo ona, katero je cesarica Amalija dala leta 1739 deliti med dvorjane, ko je svoja zeta z njuno rodbino vred pozvala v Mölk, da njih še enkrat vidi pred svojo smrtjo. — Na prednji strani ima napis CAR. ALB. D. G. V. B. & P. S. D. C. P. R. S. R. J. A. & E. L. L.

Cesar v oklopnem doprsniku, dolgih las in z zlatim runom. Pod pazuhom: Šhega f. (ecit.) Na zadnji strani bavarski grb, ki ga držita na skali stoječa dva leva, in l. 1739.

- d) Od sledečega leta ima v knjigi „Thaler Cabinet“, natisnjeni l. 1840 v Beču pod št. 452 in 453 dve medalji ali pak tolarja o Karlu Albertu Bavarskem, volilcu nemškega cesarja; v rečeni knjigi najdeš natančen opis.
- e) Ženitbena medalja Maksimilijana III., s trojno mavrico ali božjim stolcem: „Designant ambo

serenum. 1747.“ Zlata medalja je nekaj manjša od ostalih.

- f) Čudno se mi zdi, da se razen medalje pod e) ob isti priložnosti nahaja še druga medalja, opisana v raznih delih (n. pr. Appel Münzen itd. 1822 II. 1 in: Thaler Cabinet, München 1822.) Kakšen je v tem bil povod, da je Šega o tem izrezal dve medalji, o tem nisem našel kaj rečenega.
- g) Druga ženitbena medalja od leta 1755 kaže nam princeso Marijo Josipino Ano Avgusto, in na drugi strani reko Rajno z bavarskim in badenskim grbom. „Nata VII. Aug. MDCCXXXIV. Nupta X. Jul. MDCCLV.
- h) Poznejša medalja od leta 1765 izreže se za spomin ženitbe princese Marije Jozipine Valburge po posredniku (per procura), predstavljajoč Hymeneja, ki k avstrijskemu grbu obeša bavarskega z napisom: „Josephus Rom. Regina“ okoli doprsnika. Zadnja stran je rabila dvema drugima medaljama z raznimi napisi. (Tako o tem še več pripoveduje Nagler; ali zdi se, da je vse to nekritično zloženo; tudi se o tej medalji ne nahaja ni besedice v knjigi „Münzen und Medaillen . . . von Appel 1822“, niti v knjigi: „Thaler Cabinet, Wien, 1840“, v katerih knjigah se omenjuje naš Šega).
- i) Srebrna medalja kaže sliko vojvode Klementa Franca: Magnus Ord. Magister VII. Junii MDCCLXIV.
- k) O istem vojvodi nahaja se medalja z napisom: Clemens Franc. Bavariae dux. Rev. Anna Dux Solisb. Clem. Fr. B. D. Conjux.
- l) Samo svojo sliko je Šega izdolbel in na eni strani svinčni medalji natisnil.
- m) Z rezarjem Bücklejem v društvu izrezal je štamčilje za srebrno medaljo o cesarju in cesarici z napisom: Carolus VII. et Amalia Augusta. Carolus Theodorus restituit. Ta medalja nahaja se tudi v kositru natisnjena.
- n) Petdesetletno Šegino medaljo o Karolu VII. in Amaliji Avgusti dal je Karl Teodor o svoji petdesetletni svečanosti l. 1792 dovršiti ali do kraja izpeljati po Bückleju. Pokazuje pak doprsnike Karla VIII. in Amalije Avguste. Carolus Theodorus etc. Restituit. —

Iz vsega tega pak, kar je rečeno do sedaj, more in sme se brez ovinkov soditi, da je tak izvrsten mož moral še veliko enakih in sorodnih reči izdelati; ali razkropljene so po svetu, narod, ki ga je rodil, ne ve kaj za njega, kakor se je tudi on, neznajoč še takrat za svojo narodnost, izgubil tako daleč iz domovine; da je svojo umetnostjo pomagal slaviti in povzdigovati zoper nika domače svoje države.

Jupiterjeva glava,

plafondna risarija v vili Farnese.

Rodbina Farnese si je ob bregu Tibere postavila lep hram za razveseljevanje, in kardinal

Farnese, ki je hotel to vilo pripraviti za naj lepše in prijetniše stanovanjsko, je močno želel, da bi Rafael malal slike na plafondih salonov. Slavni umetnik dolgo ni privolil, ali, ko je kardinal Rafaelovo ljubico Fornarino pridobil, ni se Rafael več izgovarjal, nego je obljubil vso svojo dušno moč v to porabiti, da bode vila izvrstno naslikana, ali pod to pogodbo, da njegovega dela pred dokončanjem ne sme nikdo pogledati.

Tekmeštvo in nevoščljivost med Rafaelom in Mihael Angelom z priimkom: Buonarrotti bila je obče znana, in storila je med slavnima umetnikoma veliko neprijaznost. Mnogo Rimljanov je dalo prednost slikam Rafaelovim, kar je Mihaela Angela, kateri je za to vse dobro vedel, močno razjezilo, tako, da je obljubil pri vsaki priložnosti Rafaelu škodovati. Skoro se v Rimu o drugem ničem ni govorilo, nego o krasnih slikah, s katerimi Rafael kinča vilo Farnese. Nekateri so navdušeno hvalili gostbo bogov, drugi Psihino ženitnino, spet tretji so hvalili Galateo, in vsak je še pristavil: vendar hočemo slišati, kar bode Mihel Angelo rekel, če bode vse to videl?

Vsa ta hvalisanja, vse te pravljičice o Rafaelovih izvrstnih slikah pridejo do ušes Mihaela Angela, ki je pri „Dantevem peklu“ prisegel, da mora priti do teh slik in ga prečiti v dovršitvi.

Rafael je bil v svojo Farinarino tako zaljubljen, da je velikokrat več dnevov prešlo, predno se je njeni lepoti odmeknol in sopet za svoj čopič prijel, pred pol dnevom je redkokrat prišel v vilo Farnese.

Nekega jutra Mihael Angelo zgodaj vstane, se preobleče, v „Aquavitaria“, ali prodajalca žganja, vzame korpič biskvita, liquera, in gre proti vili Farnese, kjer so še zidarje delali. Tam zakriči: „liqueri! liqueri!“ Ko so ga zidarji slišali, stopijo iz lestvic, odprô vrata in aquavitarju rečejo, naj noter stopi. Jedva je Mihael Angelo čez prag stopil, ko je svoj korpič v sredo med delavce postavil, in v salone bežal, da Rafaelove slike spregleda. Prekorači hitro prvo, drugo sobo, v kateri malo časa pred mikavno Galateo postoji. Ko je na tej sliki še nekaj praznega prostora zagledal, splezi urno po lestvici in nariša z ogljem gigantsko glavo Jupiterjevo v sredino neskončno lepe slike, zopet zlezi iz stropja, zapusti brzo villo Farnese, ne gledaje na svojo robo in plačilo. O poldne pride Rafael, in ko je prekrasno glavo, ki se mu je v sredini njegove slike prikazala, zagledal, zaklikne: „Mihel Angelo!“ Od tega dne ni več hotel delati za vilo Farnese, in tako je njegovo delo nedovršeno ostalo.

Glava, ki jo je Mihel Angelo z ogljem zrisal, se še vidi, prevlekli so jo s steklom, in umetniki in poznatelji umetnosti jo še den denešnji občudujejo.

D. T.

P e s m i.

V cerkvi.

Svetotih mir je po celi cerkvi,
V zlatem kinči ves se oltár leskeče,
Rajske zore svit razsvetljuje jasno
Božjo dvoráno.

Glej, kar oglaš se ljubljénih orgelj
Milovbrani don, in vali vihráje
Se iz kora dol črez občino zbrano
V srca pobožna.

Tebi sveti čut, ljubeznjivomili
V srcu se zbudi, odbeže težave;
Mirno ti okó, ki je solze lilo
Spet zaleskeče.

Vsa zamaknena ti v molitvo gorko
Nežno tam klečiš, kot nebeški angelj:
Z srca ti v nebó se ljubezni čiste
Želje valijo.

Kmaló obmolči orgelj glas viharí,
Spet se vrne mir: In pobožno moli
Ves kristjanov zbor ter srcá občutke
Bogu daruje.

Zdaj začuje se iz višine kora
Rajskomili glas ljubeznjive pesmi,
Ki iz tvojih prs se preblagožalnih
Sladko razléga.

Kakor valčkov šum, ki srebrnočisti
Lahno se valé črez bliščéči mármor,
Tako šepetá melodija milo
Pésniice tvoje.

Serafinov kor, te spremljáje, poje
Da sladkó doní, kot nebeške harpe,
Zlatosvitlih strun harmoníja božja,
V srca strmeče.

Ljudstvo vse strmi pred oltarjem zlatim:
Ti ga vnela si s preljubljenim glasom,
Širi se srcé, se dvigúje žejno
Protí nebesom.

Ves zamaknen jaz pa poslušam zvesto
Tvoj nebeški glas, ki v srcé mi sega
Ino v njem budí mi občutke mile
Božje ljubezni.

Od ljubezni vnet, ki mi v srcu vreje
Jaz Bogá častim, se mu ves darujem;
Zabim celi svet, zapriségmem: Večno
Ljubiti Njega!

Vatroslav Holc.

Opoldne.

Jaz te ljubim, tratica zelena,
Jaz te ljubim, solnčice svetló,
Jaz te ljubim, reka srebropena,
Jaz te ljubim, jasno ti nebó.

Moči reka tratico zeleno,
Da se nikdar več ne posuši,
Sveti solnce v nebo razprostreno,
Da se nikdar več ne zatemni.

Sprejmi trata me v naročje svoje,
Krog in krog me z rožami obsuj,
Ti nebó pa pridi v srce moje,
Na vse veke mi ga osrečuj!

L. Haderlap.

Večerna.

In nagnil zopet se je dan,
In solnce se je skrilo,
Široko morje, hrib in plan
Se v temo je zavilo.

Takó mi dan na dan beži,
Takó beže mi leta,
Pa bežat' nečejo skrbi
In želj nesita četa.

O čas počitka, tiha noč,
Še men' srcé okleni,
Da biti mu ne bo več moč,
Da vpokoji se v meni!

L. Haderlap.

Gazela.

Smrtno ranjen hočem peti tvojo slavo, lepa Zora,
Da ljubezni moje ti spoznaš veljavo, lepa Zora,
In potem z besedo eno samo sládko
Bolno sèrce mi stвориš znabiti zdravo, lepa Zora,
Pesnik tvoj rad dvignil tebe izmej sester
Bi na derznem krili petija v višavo, lepa Zora,
Torej naj pri tebi milost, pókoj nájde,
Moč za pesni le ti sama daj mu pravo, lepa Zora,
Prédno zá-te v persih mu plamèn ugasne
In pobeli hitri čas mu trudno glavo, lepa Zora!

Filodemus.

Dekle in trnje.

Oj ti trnje, ostro trnje,
Ne zabadaš mene v nogo,
Nijsem se na svet rodila,
Da bi bolečin trpela,
Da bi pila grenko kupo,
Ki trpljenje jo naliva,
Da bi v njedriji gojila
Kače kesa in obupa;
Mene zarja je rodila,
Jasna zarija ljubezni;
Sofenice v belih haljah
Stale so mi pri zibelj,
Posvet'vale, prepirale
So o mojej se osódi,
Pa so mi prorokovale:
Dosti sreče, mal' trpljenja,
Malo srda, dost' ljubezni.
Torej trnje, ostro trnje,
Kaj zabadaš mene v nogo?
Ne huduj se, srce drago,
Cvet marel'čin, gorska vila,
Za te poje slavec v grmu,
Za te sije zlato solnce,
Za te le duhté cvetlice,
Za te zgrinjajo se trate,
Za te le šumlja vodica
In zelena vigred klije.
Tebe ljubi zal mladenič,
Zal mladenič, hraber lovec,
Sem ter tja po hosti hodi,
Za zverjo zamišljen blodi,
Išče srno brzonogo,
Brzonogo gorsko vilo,
Cvet marel'čin, srce drago!
Da se spomniš lovca v hosti,
Sem zabodlo tebe v nogo;
Ker ima globoke rane,
Naj še tvoja kri poteče.
Ako ga v naročje vzameš,
Spravilo se bóm iz poti,
Ako gledati mu braniš
Tvojega obličja zoro,
Zbadalo te bodem v nogo,
Drobna srna, srce drago,
Cvet marel'čin, gorska vila.

J. Ikšič.

Z m e s i c e.

Iz Dubrovnika,

15. aprila 1872 *)

Dragi prijatelj!

Ker v „Zori“ berem, da Ti Tvoji prijatelji
razve svojih privatnih zadev tudi popisujejo kraje
in mesta, v katerih prebivajo, in Ti sodiš, ker

*) Iz prijateljskega pisma do g. Dav. Trstenjaka.

takošne popise natisnoti daš, da se te stvari čita-
jočemu občinstvu dopadajo, tako Ti tudi jaz opišem
razve mnogih drugih reči, ki najina privatissima
zadevajo, mesto, v katerem sedaj stanujem. Ti
veš, da mene moja vojaška služba po širokem
svetu goni, in da je Dubrovnik že moja 16. štacija,
a brate kaj hočeš, jaz si pojem pesem nemškega
pesnika:

Lern' im jeden Thale leben
Ueberall gibt's gute Leut' itd.

in tako sem tudi dobre ljudi našel v nekdanjih jugoslovanskih Atenah — v staroslavnem Dubrovniku.

Dubrovnik ali Raguza leži v dolini med morjem in bregom: Sergio. Ima podobo oblice (oval), čije skrajne strani delata predmestji: Pile in Ploče. Zidovje z bastajami in stolpi, med njimi velikanski „Moncetto“ dajejo mestu podobo sredovečne trdnjave. Tudi na bregu: „Sergio“ je trdnjavica: „Imperiale“, katero so Francozi začeli staviti, a niso je dokončali. Široka cesta imenovana: „Corso“, deli notrajno mesto v dve ednaki polovici. Druge ulice so ozke, kotnate, in do nekaterih v višji strani mesta se mora iti po stopnicah. Dubrovnik ima dosti lepih poslopij, med njimi: palačo, ki je ob času dubrovniške republike bila stanovališče načelnika ljudovlade; dogano, veliko v gotškem slogu zidano poslopje, pred katerim je vsajen velikanski jambor (Mastbaum). Med cerkvami je najimenitnejša stolna z umetnim marmornatim spominikom slavnega matematika Boškoviča, cerkva sv. Basilja in pa jezuitska. Druge hiše so prav masivno iz kamna zidane, in kar je posebnega, je to, da so kuhinje pod streho vmeščene, takih je do 900, vendar več zelo po potresu poškodovanih. Loka je mala, pa trdna, ima poseben „fort“, pod kanonami tega forta pa je — bazar — ali trgovišče. Okroženo je s zidom 4 stop. debelim. Stanovnikov ima nekaj čez 7000. Blagostan prebivalcev izvira večjidel iz trgovine, ker pečevno to zemljišče ni ugodno poljedelstvu. Žita celo manjka, vendar vina, olja, svile (žide) se pridela obilno. Obrtnost ni imenitna, strogarstvo in žganje rosolja so edini imenitni plodi obrtnosti. Trgovina, posebno tovarna, drži v Bosno. Plemenitašev iz starih časov ima Dubrovnik dosti, a večji del niso premožni. Govorijo italjanski in hrvatski. Narod je zelo lep, jedernat in krasno oblečen. Dubrovničani so izvrstni plavci in mornarji. Prijetnih okolice mesto nima veliko, nar lepši kraj je Grayosa. Ob obrežji morskem imajo bogateji Dubrovničani svoje vile. Skoz „Golf“ je neskončno prijetna vožnja okolo severnega predgorja v dolino zvano: Valle d' Ombla. Tukaj je naj lepša vegetacija v vsej Dalmaciji, potniki pravijo, da se tej dolini le more primerjati Vaucluse na Francoskem. Nasproti stoji nekdanji kloster sedaj kasarna: San Giacomo, in pečevnati otrov: Lakroma. Tukaj je stopil na kopno leta 1192. Rihard Levosrčnik, in leta 1396. Žiga, kralj ogerski, ko je pobegnil iz nesrečne bitve pri Nikopoli. Raguso so ustanovili leta 656 po Kr. stanovniki stare Raguse, nekdanji Epidaurus, ko je hrvatski rod Trebovljanov staro Raguso podrl. V 12. stoletji so Dubrovničani imeli vlastno okolico 27 milj veliko pod samostalno republikansko vlado. Leta 1357. so se podali pod ogersko in tursko pokroviteljstvo. V oni dobi je mesto štel 35,000 prebivalcev, in okoliea 20,000. Pomor jih je vzel leta 1548. 7000, in leta 1562. pa jih je pomoril 20,000. 10. aprila 1667 je grozoviti potres mesto razdjal, in 5000 ljudi zasul. V loki „Grayosa“ je požrl morje 600 ladij. To je mesto zelo nazaj porinilo. Leta 1799. je Napoleon podavši se v Egipt, mestu kazni 70,000. zlatov naložil,

1806. so Francozi zopet je opleni, in potem Črnogorci in Rusi še strahovito poškodovali. Leta 1811. je prišel Dubrovnik pod novoustrojeno kraljestvo „Illyria“, in 1814 pod Avstrijo. Dubrovnik je nekdan bil jugoslovanske Atene, ni tukaj prostora vsega popisovati, kar so dubrovniški učenjaki stvorili na slovstvenem polji. Slovanska zavest in slovanski duh še sedaj ni zginil, in učvrstuje se vsako leto bolj in bolj. Menda boče mi enkrat toliko časa, da Ti zdelam vsaj v črticah eden ali drugi komad dubrovške literarne zgodovine. *)

Slep pisatelj.

Ludovik Adam France Bačko (Baczko) je bil rojen leta 1755 v Lycku v Poznanskem iz poljske rodovine, ali po nemškem odgojen. On je oslepel že v svoji mladosti, vendar je bil kot učitelj in pisatelj delaven do svoje smrti. Vse nauke si je prilastil po poslušanju, in vsi spisi njegovi so nastali po narekovanji. Opravljal je službo profesorja zgodovine v Kraljevi (Königsberg) na Pruskem, in je spisal ali bolje narekoval pruske zgodovine 4 zvezkov, letopisov kraljevstva pruskega 2 zvezka, dalje dramatičnih del: Die Reue, Conrad Lezkau, Operetten, das Kloster zu Vallombrosa, 2 zvezka, Nachtviolen, Legenden Volkssagen 3 zvezke. Umrl je leta 1824. To stori ljubezen do znanosti.

Figovo drevo.

Timon, znan Atenčan, katerega še sedaj zgodovina imenuje mysanthropa, je enkrat stopil na govorniški oder. Vse se je čudilo, da mož pred ljudstvo stopi, o katerem je znano bilo, da se vsakega občenja z ljudmi ogiblje. Radovedno ga je zbrano občinstvo gledalo, in pazljivo čakalo, kaj bode znani mysanthrop spregovoril. Ko je nastala najtenša tišina začne Timon:

„Vi Atenčani, jaz imam vrt, v katerem si hočem hram postaviti. Na selu, na katero mislim hišo svojo postaviti, stoji staro visoko figovo drevo. To moram podreti, da dobim potrebnega prostora. Znano pa Vam je, da se jih je že več na tem drevesu obesilo. Če še ima eden ali drugi med Vami željo in veselje se obesiti, mu s svojim figovim drevesom iz srca rad ustrezem, a naj stori to hitro, ker meni se že mudi s stavljenjem svoje hiše.“ —

Razne stvari.

Nove knjige. Te dni smo dobili v roke tri nove slovenske knjige. Prva se zove: „geometrija ali merstvo za slovenske ljudske šole, spisal Janez Lapajne, nadučitelj v Ljutomeru.“ Drugo knjižico „Poljna služba“ (za slovenske vojake), spisal g. And. Komel, c. k. nadporočnik pri polku Maroičičevem. Tretja je libreto „Gorenjski Slavček“, od L. Pesjakovke.

*) Lepo prosim.